

nak partnereikkel. Amelyik színész alkata, kondíciója vagy kora miatt nem alkalmas erre, kartartásával, kézfejével és az ujjával fejezi ki a pózok hamisságát. Minél mesterkétebb a szereplő, minél megjátszottabb a párbeszéd, annál természetellenesebbek a mozdulatok (ebben a tekintetben különösen Charlie régi szerelme, Madelaine jeleskedik) – mintha sok-sok porcelánbaba izegne-mozogna a színpadon. Ugyanakkor emberek jelenítenek meg tárgyakat is: például tűtűszoknyás lányok a virágokat, melyekkel Charlie Maya fogadására zsúfolja tele a szobát. Végig erőteljesek a színek, a díszlet és a hátterek mesevilágokat tárnak fel, a zongora babaháznyi méretű... csupa-csupa apró és nagyobb tünevény, hogy végül magunk sem tudjuk, hol húzódik a giccs és a mese határa.

Az egri társulat hősieen küzd a műfaj támasztotta követelményekkel – ki-ki tehetsége és adottsága szerint énekel és táncol. Maya, azaz Járó Zsuzsa mély, bűgő hangja meggyőző: a tangeri, füstös légiós kocsmá helyi sztárjaként már felcsillantja szuggesztív asszonyi erejét, s később, világhírű primadonnaként – minden megjátszott gőgje ellenére – megőriz valamit karrierje kezdetének ártatlanságából. Amikor először fogadja Charlie-t Párizsban, hangja távolról, a hangszóróból szól, és úgy tetézi a hamisságot hamissággal, hogy átüt rajta minden szomorúsága és fájdalma. Schruuff Milán (Charlie) teljesítménye minden szempontból szerényebb: énekhangja (és szerepe) folytán ő a passzívabb, gyávább, a nézőt kevésbé magával sodró szereplő. Kisfiús szenvedéllyel, vakon veti bele magát a szerelembe, miközben már láttatja az eljövendő papucsférjet.

Valahogy természetesnek vesszük, hogy Mészáros Máté játssza Barbarát, a tangeri fogadó tulajdonosnőjét. A megoldás vicces, de nem azért, mintha Mészáros já-

téka a transzvesztitákat kifigurázó olcsó humorra épülne, hanem mert a színész – minden erőlködés nélkül – valóban nőt játszik, s Barbarájában, dús keblei és amazontermete ellenére, van valami bájos törekenység. Párja, Rudi (Ötvös András) a jég hátán is megélő magyar kópé, akinek mindig összefut a szájában a nyál, ha a töltött káposztára gondol. Bár megretten, amikor Barbara házasságot említ, mégis úgy viselkedik párjával, mintha réges-rég házások lennének. Dixi (Vajda Milán) puhány jó barát. Madelaine (Mészáros Sára) önreflexió nélküli porcelánbaba. Venczel Valentin különösen az egyik szemével síró, másikkal nevető zenebohó szerepében emlékezetes.

Amikor a tapsrendnél a közönség dönti el, hogy melyik számból kéri a ráadást, a Maya teljes pompája – a szereplők, a tánckar, a tarka jelmezek karneválja, az operett és a balett – felvonul a színpadon. Mint valami színes képes lexikon, mely tobzódik a műfajok, a hagyomány és az újítás sokszínűségében.

HARMATH IMRE – FÉNYES SZABOLCS:
MAYA (Gárdonyi Géza Színház, Eger)

Dramaturg: Ungár Júlia. **Díszlet:** Ambrus Mária. **Jelmez:** Benedek Mari. **Koreográfus:** Ladányi Andrea. **Zenei vezető:** Kákonyi Árpád. **Rendező-asszisztens:** Lázár Rita. **Rendező:** Zsótér Sándor. **Szereplők:** Járó Zsuzsa, Mészáros Máté, Mészáros Sára, Schruuff Milán, Ötvös András, Vajda Milán, Venczel Valentin, Fekete Györgyi, Vókó János, Horváth Zita, Kulcsár Noémi, Nagy Eszter Kata, Zombori Dorottya, Csere Zoltán, Kiss Róbert, Túri Lajos.

Jászay Tamás

Balkáni állapotok

HÁROM ESTE BÉKÉSCSABÁN

A legegyszerűbb ötletek gyakran a legjobbak. Nyilván ezért nem jutott még egy szinidirektor-nak se az eszébe, hogy olyan évadtervet állítson össze, amelyben hónapról hónapra a Magyarországgal szomszédos országok drámairodalmából szemezget. (Hogy mit, az persze nagyon nem mindegy, erről később ejtünk szót.) A Békés Megyei Jókai Színházat 2007 nyara óta igazgató Fekete Péter nem látszik kifogni az ötletekből: a 2008/2009-es, kizárólag magyar drámákat felvonultató évad után 2009 ősze óta a fenti

szisztéma szerint hívja szomszédolásra a nézőket. Fekete ügyesen sáfarkodik a lehetőségeivel: a havi egy, a választott ország szerzőjéhez és/vagy rendezőjéhez kötődő premier mellett hónapról hónapra további, a választott nációhoz kapcsolódó színházi, filmes, zenei vagy képzőművészeti társprogramokat iktat a műsorrendbe. Ezek egyfelől igyekeznek közelebb hozni a nézőkhöz az adott régió – ne legyünk képmutatóak: valószínűsíthetően nem nagyon ismert – kultúráját, másrészt ha a nemes szándék a szomszédos országok

diplomáciai szerveinek pénzcspajait nem feltétlenül nyitja is meg, de azért – s erről tanúskodnak a műsorfüzetekbe bevágott nagyköveti, államtitkári levélrészletek – legalább megjegyzik, hogy valahol a magyar végeken gondolnak rájuk.

Persze az, hogy a mennyiség átcsapjon minőségbe, vagyis hogy a békéscsabai teátrum neve felíródjon a hazai színházi térképre, még sok időbe és még több munkába kerül, mindenesetre az ügyek jelenlegi állása több mint biztatónak mondható. Az alábbiakban a tőlünk délre fekvő balkáni területhez köthető csabai premierekről, azaz a januári szerb, a februári szlovén és a márciusi horvát kultúra havának három bemutatójáról számolunk be. Ha dióhéjban kellene ezekről nyilatkozni, a megnézés sorrendjében azt mondanánk: *igen, talán, nem*.

IGEN, AVAGY A FARKASSAL

TÁNCOLÓ BÁRÁNY ESETE

Szerencsés csillagzat alatt született az *Aska és a farkas* című zenés gyerekdarab. Egyetlen pillanatig sem érezni rajta, amivel vidéki kőszínházak gyerekelőadásainál oly gyakran szembeesülünk: hogy a legkisebbeknek szóló produkciónak félgőzzel csinálják mind a színészek, mind a rendező, hiszen a pedagógusok úgyis kivezénylik majd a színházba a gyerekeket. Békéscsabán szó sincs erről: Hernyák György rendező és csapata igényes, pontos, szép munkával rukkolt elő.

Az alapot Ivo Andrić azonos című, a művészet erejéről és a kitartás értelméről szóló tanmeséje adja, melyet a békéscsabai színház irodalmi munkatársaként is dolgozó Zalán Tibor írt színpadra, dúsított fel keretjátékkal és dalokkal, illetve nemcsak a gyerekeket megcélzó, de a felnőtteket is könnyen eltaláló humorral. Amikor például a rockerbőrbe bújt, anyátlan-apatlan farkas bús képpel Adyt kezd szavalni, az telitalálat, de bőven akad még hasonló.

A szüzsé szerint az ünnepezt balerina Aska beszéli el nekünk gyermekkori, meghatározó találkozását az érző szívű farkassal. Aska ugyanis bárány, ám a kosok és anyabirkák nemigen értik, hogy a csinos kis bari miért „nem hallgat a kolompszóra”. Igaz, ami igaz, Aska individualista jószág, aki nem elég, hogy nem fél a mindenki által rettegett farkastól, ráadásul nem áttal balettiskolába iratkozni. Itt a kiközösítés már ismerős élményét éli újra, majd az erdőbe visszafutva amolyan minden mindegy alapon bocsátkozik tárgyalásba az őt bevacsorálni akaró farkassal. Az ordas és a barika között feldereng valamiféle vonzalom, ám a tökkelütött vadászok gondoskodnak arról, hogy a történet a klisék szerint fejeződjön be: a farkas kiterítve, a bárány meg ünnepeelve távozik a színről – egyenesen az operaház színpadára.

BALRA: Fehér Tímea, Gál Elvira és Meleg Réka az *Aska és a farkasban*

LENT: Bartus Gyula, Kara Tünde, Csomós Lajos és Pindroch Csaba a *Trenk, avagy a vad báró* című előadásban

ALUL LENT: Komáromi Anett és Jancsik Ferenc a *Hallstattban*

A vékonyka mesét Zalán szellemes szövege mellett ifj. Kucsera Géza remek, igazán táncolni való zenéje, Kerekes Judit precíz és látványos koreográfiája, Szasa Senkovity egyszerű, praktikus díszlete és Papp Janó ötletes jelmezei adják el. Meg a színészi alakítások: a csabai színház mellett működő Színitanház hallgatói játsszák a szerepek többségét, példás összjátékkal. Bányai Ágota tánctanárnője a kökemény orosz balettmesternők képét ironikusan idézi meg. *Aska* anyja (Fehér Tímea) a féltő gondoskodástól a birkaszellemmel való szembeszállásig mindenre hajlandó lányáért. Gál Elvira Askája könnyedén vált az idősíkok között: a magabiztos táncosnőből a helyét még épp csak keresgélő kislány válik. A legemlékezetesebb mégis a Szabadkáról és Beregszászból ismerős Katkó Ferenc alakítása: ő játssza a tetovált, bórszerkós farkast, aki megbuherált chopperrel gördül a színre. Inkább kényelmes, kissé fád fickó, mint vérszomjas ragadozó. A lomha lompos mintha folyton ironizálna saját szerepén, és tényleg: a kőbe vésett legendáknál a valóság nemritkán izgalmasabb.

TALÁN, AVAGY HUSZÁROK A BUDOÁRBAN

A Napóleontól éppenséggel Ivo Andrićig, onnan meg Esterházy Péterig és tovább utazó bölcs mondat, miszerint „mindig a győztesek írják a történelmet”, ott visszahangzik a *Trenk, avagy a vad báró* című népszínmű ku-

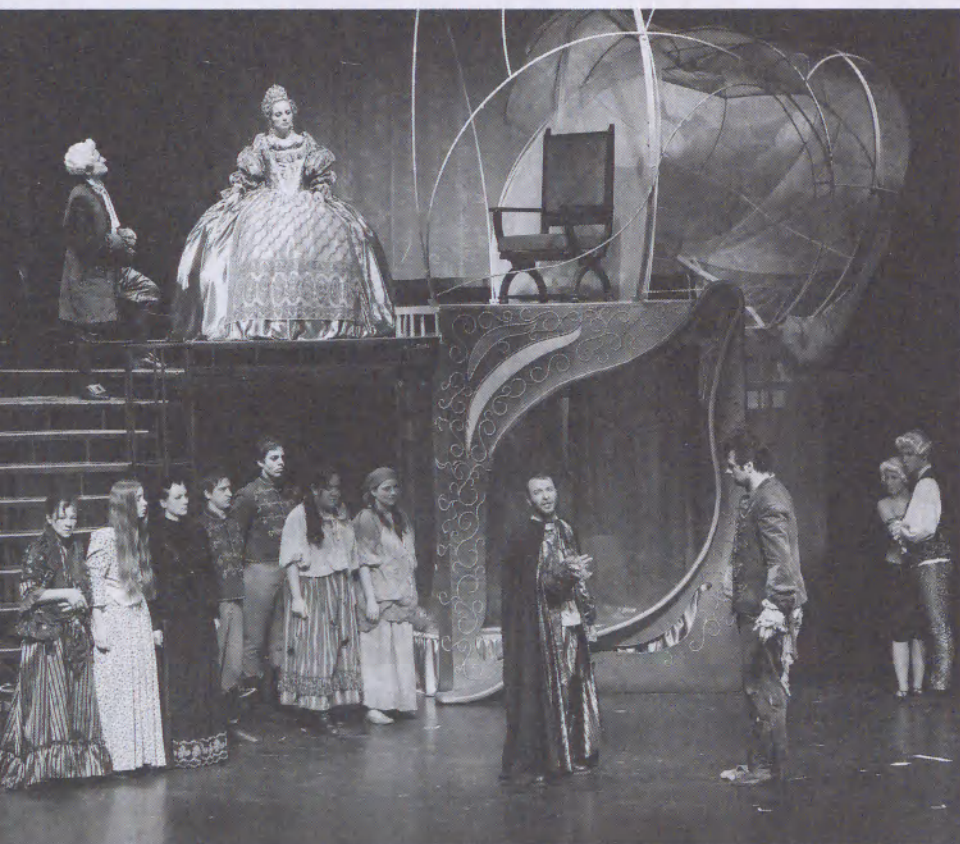
lisszái között. A Tahir Mujčić, Boris Senker, Nino Škrabe írta, Thuróczy Katalin színpadra alkalmazta, Gátai Zoltán fordította, Gera Gábor megzenésítette és Soós Péter rendezte darab nem vezett el a seregnyi bába között, bár az elsőnél sokkalta haloványabbra sikerült második felvonásban azért eljön az a pillanat, amikor azt gondolom, hogy a kevesebb bizony több lett volna.

Pedig az indulás reménykeltő: a pár évtizede készült darab a háromszáz évvel ezelőtti osztrák császár(nő)i udvarba repít, ahol a fehérmájú Mária Terézia kancellárja, Lujo Königseck szorgosan körmöli a kéjvágyó felség által erőszakos és a szó minden értelmében potens macsónak vizionált Trenk báró képzelte kalandjait. Amelyekben – mint minden jó mesében – mindig van ugyan szemernyi valóság, csak hát tudjuk: egyáltalán nem mindegy, hogy osztogatnak vagy fosztogatnak...

mindig a Trenk átélte kalandot látjuk teljes terjedelmében, ezt követi a kancellár által papírra álmodott s az iménti szereplőkkel maszkban, pantomimként prezentált változat. A második részben megfordul a sorrend: az évkönyvbe lejegyzett galád tetteket először némajátékként látjuk, majd jön a leleplező „valóság”. Minden osztrákok császárnője eközben egész hadosztálynyi huszárt, szolgálólányokat, ölebeket, sőt egy lovat is foglalkoztat a budoárjában azért, hogy a legkülönfélébb szexuális szolgáltatások révén legalább ideiglenes kielégülést leljen az oly igen áhított nagy találkozás előtt – részletek helyett legyen elég annyi, hogy a kortárs Sade márki alighanem belepirult volna az úrhölgy némelyik ötletébe.

A *Trenk* mint színpadi mű bizonyosan nem tolakszik a világirodalom legfontosabb drámái közé, ám igényes kiállításban szórakoztató, pikáns egyveleg alakulhat belőle, ami habkönnyű stílusban tárgyal fontos kérdéseket. Ezt elmondhatjuk a békéscsabai produkcióról: Soós Péter rendezését tempóban tartják a jó érzékkel és többnyire ízlésesen prezentált ötletek, s még gondolat is akad az előadásban, hiszen a fináléban Trenk tisztiszolgája és Lujo kancellár összeszekacsint, vagyis kétfelvonásos zenés-táncos koncepció per szemtanúi voltunk. Horgas Péter díszletét a szemérmetlen asszociációkat keltő császárnői budoár uralja, ami a forgószínpad és a kevés, ötletesen használt kellék segítségével pillanatok alatt változik bármely külső helyszínné. Papp Janó szemet gyönyörködtető, színpompás, igényes jelmezeiből nem sajnálták az anyagot: szellemes a kölyökhuszárok elől gombolós pantallója, de ki kell emelni Mária Terézia ágyban és azon kívül viselt ruhakölteményeit is.

Bartus Gyula bármilyen darabban lépjen színpadra, mindig megbízható és megnyugtató minőséget

A vad bárót, azaz Trenket főleg értékes vagyontárgyak, ártatlan életek, valamint szende szüzlányok erényének kitartó fosztogatásával vádolják, de a Burgban és a császárság külterületein párhuzamosan megmutatott eseményekből kiderül, hogy Trenk a valóságban még egy légynek se akarja, de valószínűleg nem is tudna ártani. Annál inkább fifikás balkeze, azaz tisztiszolgája, Pavao, aki sem anyagi javakban, sem morális aggályokban nem dúskál.

A darab jellegéből adódóan rendre azonos felépítésű epizódok sorjázna, amelyek közül természetesen nem mind egyformán mulatságos vagy érdekes. Az első felvonásban előbb

Nyári Attila felvételei

képvisel: most ő játssza a törődött, rezignált kancellárt. Ha döntenie kellene, hogy a megszokás vagy az előkelő pozíció miatt van-e Mária Terézia mellett, inkább az előbbire voksolnék – néha mintha egy ősidők óta együtt élő házaspár tagjai lennének ők ketten, akik már régésrég nem akarnak semmit egymástól, viszont fél szavakból is értik egymást. Kara Tünde alakítja a jól fejlett nimfomániája ellenére a külsőségekre (megjelenés, stílus stb.) sokat adó császárnőt, aki veleszületett eleganciával rántja elő az újabb segédeszközöket a legváratlanabb helyekről. A címszerepet alakító Pindroch Csaba egyáltalán nem tűnik vadnak: visszafogott és halk szavú, szelíd, művelt férfiú, aki a szemüvegével és Klopstock verseivel bajlódik – ha ez utóbbi tudatos utalás a nevezett szerző ódáit forgató Wertherre, akkor nagyszerű, de ha nem, az se baj –, miközben a nemtelen rémségeket széles jókedvvel követi el egyetlen támasza (?), a tisztiszolgát nagy elánal játszó Csomós Lajos.

Annak, hogy a történelemkönyvekből meg Jókai regényeiből ismerős, mert valóban létezett Trenk báró milyen is volt, bárki utánanézhethet. Mondjuk úgy, hogy óvatosságból nem beszéltem róla: ki tudja, ki és milyen szándékkal fogta a históriás kezét írás közben...

NEM, AVAGY HALLGATNAK A TÁRNÁK

Míg az előző két darabnál nem voltak különösebb elvárásaim, a *Hallstatt* című dráma kifejezetten jó előjellekkel indult. Egyrészt mert a szlovén színház fontos helyet foglal el az európai színházi történelemben, másrészt mert a szerző Drago Jančar megkérdőjelezhetetlen minőséget képvisel: a szomszédos népek (amelyek a mi szomszédaink is persze) kényszerű együttélésének fontos krónikása ő, tevékenységét egyebek mellett a Közép-Európáról gondolkodóknak kijáró, rangos Herder-díjjal ismerték már el. *Hallstatt* című, a műsorfüzetben „játék” alcímmel (vagy műfajmegjelöléssel?) előlátott, Magyarországon már játszott drámája viszont a békéscsabai Stúdiószínházban bemutatott formájában csalódást kelt.

Tudjuk jól, a színházban másfél óra sok mindenre elegendő, ám a Shakespeare-től Pirandellóig, Auschwitztól a délszláv háborúig, a hallstatti kultúrától a jelen tömegmészárosaiig felskiccelt ívek nem csupán nem feszülnek ki, de kókadtan lógnak a levegőben. Az újabb meg újabb szálak fejvesztett ötletelés szerény végtermékeinek tűnnek, s a biztos pontok nélkül tévelygő nézőt az egyre mélyebb kétségbeesés felé hajszolják.

Pedig már eleve elég mélyen vagyunk: ha jól értettem a rébuszokban beszélő, tudálékos szöveget, akkor elvileg a festői osztrák kisvárosról elnevezett hallstatti kultúra egyik régészeti lelőhelyén járunk, jó néhány méterrel a föld alatt. A szórakozott professzor és három nőnemű segédereje a feltárt leleteket preparáló régészek érdekfeszítőnek nem nevezhető mindennapjait éli, ám kezdettől világos, hogy valami nem stimmel velük. A tárnákból előkerülő több ezer éves csontok közé a világháborúból ismerős sisak meg prima állapotú bakancs keveredik, ami a nézőt megint csak a történelem abszurdítására figyelmezteti.

A viharos éjszakán a botcsinálta régészek közé tévedő vándor, Honza előbb ártalmatlan és meglehetősen ostoba csavargónak tűnik, később magát profin álcázó kémnek nézem, máskor a körülmények vétlen áldozat-

ának tetszik. A Honza alakját belengő bizonytalanság valóban foglalkoztatja a nézőt (szemben a többi, tökéletesen érdektelen szereplő sorsával), s ez elsősorban a fiút alakító Czitor Attila bravúros átváltozóképeségének köszönhető, nem pedig az egyre közhelyesebb és ennek ellenére (vagy épp ezért?) egyre kevésbé követhető szövegnek.

A fiatal színész teljesítményét azért is meg kell becsülnünk, mert partnereitől gyakorlatilag semmilyen segítséget nem kap. Jancsik Ferenc tutyimutyi professzora félelmetesnek akar látszani, de csak handabandázó, szálanomra méltó kövület. A női trió tagjai más-más okokból kiábrándítóak: az ideggyenge Jula alakjával Tarsoly Krisztina, az alvajáró vamp Nelával Vigh Zsuzsanna birkózik – kevés eredménnyel –, de az előadás leggyengébb láncszeme mégis a Komáromi Anett által ideges szemforgatásból, horrorparódiába illő lihegésekből és mulatságos (bár sajnós nem annak szánt) hanghordozásból összemodoroskodott Anastazija. Mira János valóban látványos, tőzeggel és emberi csontokkal megszórt padlójú terét érdeklődéssel nézegeti az ember egy ideig, de hát abban biztosak lehetünk, hogy nem ez fogja megmenteni Merő Béla kétségbeesően üres rendezését. Igaz, ártani nem árt neki, ahogy hallottak sem a csók.

IVO ANDRIĆ – ZALÁN TIBOR:

ASKA ÉS A FARKAS
(BÉKÉS MEGYEI JÓKAI SZÍNHÁZ,
BÉKÉSCSABA)

Díszlet: Szasa Senkovity. **Jelmez:** Papp Janó. **Koreográfus:** Kerekes Judit. **Rendezőasszisztens:** Bányai Ágota. **Rendező:** Hernyák György.

Szereplők: Gál Elvira, Fehér Tímea, Bányai Ágota, Katkó Ferenc, Meleg Réka szh., Verbó Ákos szh., Csende Gábor szh., Udvarhelyi Nándor szh., Burány Árpád szh., Csende Gábor szh., Perei Zsuzsanna szh., Hegedűs Hajnalka szh., Bökényi Hajnalka szh., Huszár Dóra szh., Virga Tímea szh., Bökényi Hajnalka szh.

TAHIR MUJIČIĆ – BORIS SENKER –

NINO ŠKRABE: TRENK, AVAGY A VAD BÁRÓ

Színpadra alkalmazta: Thuróczy Katalin. **Fordította:** Gátai Zoltán. **Díszlet:** Horgas Péter. **Jelmez:** Papp Janó. **Koreográfus:** Topolánszky Tamás. **Zeneszerző:** Gera Gábor. **Rendezőasszisztens:** Bányai Ágota. **Rendező:** Soós Péter.

Szereplők: Pindroch Csaba, Csomós Lajos, Kara Tünde, Bartus Gyula, Liszi Melinda, Fehér Tímea, Cseh Adrienn, Nagy Erika, Németh Anna, Faragó Edit, Hodu József, Nagy Róbert, Tege Antal, Ács Tibor, Vadász Gábor.

DRAGO JANČAR: HALLSTATT

Fordította: Gállos Orsolya. **Dramaturg:** Zalán Tibor. **Díszlet-jelmez:** Mira János. **Rendezőasszisztens:** Magyar Flóra. **Rendező:** Merő Béla. **Szereplők:** Jancsik Ferenc, Komáromi Anett, Vigh Zsuzsanna, Tarsoly Krisztina, Czitor Attila.